

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 8 grudnia 2022 r.

Poz. 9276

UCHWAŁA NR XLIII/368/2022 RADY GMINY BLIZANÓW

z dnia 24 listopada 2022 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Blizanów na lata 2022-2025

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.), oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Blizanów na lata 2022-2025, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Blizanów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
(-) Jan Wojtyła

*Załącznik do Uchwały nr XLIII/368/2022
Rady Gminy Blizanów
z dnia 24 listopada 2022*

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD
ZABYTKAMI NA LATA 2022-2025
DLA GMINY BLIZANÓW**

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	4
3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ	18
4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW	19
5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	23
5.1. Uwarunkowania na poziomie krajowym	23
5.2. Uwarunkowania na poziomie wojewódzkim	29
5.3. Uwarunkowania na poziomie powiatowym	32
5.4. Uwarunkowania na poziomie gminnym	34
6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	37
6.1. Charakterystyka gminy	37
6.2. Rys historyczny gminy	38
6.3. Zabytki nieruchome	39
6.4. Zabytki ruchome	49
6.5. Zabytki archeologiczne	50
6.6. Krajobraz kulturowy	54
6.7. Zasoby muzealne	54
6.8. Dziedzictwo niematerialne	54
7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT	55
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	57
9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	60
10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	62
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	62
12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	63

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY BLIZANÓW

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Blizanów na lata 2022 – 2025” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. w myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022, poz. 840)

Obowiązująca ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo

minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

- 2) zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;

- 11) badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy - postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Jak wspomniano art. 87 ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372).

- *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, 471, 782, 1086, 1378, Dz. U. z 2021 r. poz. 11, 741).

Na mocy ustawy w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt 4),
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt 3),
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt 4),
- określa się, w zależności od potrzeb, granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt 6).

Wymagania w zakresie ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt 2, ust. 2, pkt 2). Projekt zarówno planu miejscowego, jak i planu województwa wymaga uzgodnienia z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Art. 51. ust. 1. wskazuje, że sprawach ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego decyzje wydają w odniesieniu do:

- 1) inwestycji celu publicznego oznaczeniu krajowym i wojewódzkim - wójt, burmistrz albo prezydent miasta w uzgodnieniu z marszałkiem województwa;
- 2) inwestycji celu publicznego oznaczeniu powiatowym i gminnym - wójt, burmistrz albo prezydent miasta;
- 3) inwestycji celu publicznego na terenach zamkniętych - wojewoda.

Zgodnie z art. 53 ust. 2 pkt.2 powyższe decyzje wydaje się po uzgodnieniu z: wojewódzkim konserwatorem zabytków - w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Art. 64. ust. 1. wskazuje, że przepisy art. 51 ust. 3, art. 52, art. 53 ust. 3-5a i 5d, art. 54, art. 55 i art. 56 (wszystkie związane z zasadami lokalizacji inwestycji celu publicznego) stosuje się odpowiednio do decyzji o warunkach zabudowy.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2021 r. poz. 11, 234, 282, 784).

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od

obowiązujących przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust. 3, pkt 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów,
- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw energii – w przypadku budowy lub rozbiórki gazociągu przesyłowego, linii przesyłowej elektroenergetycznej albo rurociągu dalekosiężnego ropy naftowej lub produktów naftowych, a także gazociągu, linii elektroenergetycznej albo rurociągu ropy naftowej lub produktów naftowych dochodzących do granicy Rzeczypospolitej Polskiej.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed

wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 39, ust. 1).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których niewymagane jest pozwolenie na budowę, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 29 ust. 7 stwierdza, że roboty budowlane, o których mowa w ust. 1-4, wykonywane:

- 1) przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków – wymagają decyzji o pozwoleniu na budowę,
  - 2) na obszarze wpisanym do rejestru zabytków – wymagają dokonania zgłoszenia
- przy czym do wniosku o decyzję o pozwoleniu na budowę oraz zgłoszenia należy dołączyć pozwolenie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków wydane na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r. poz. 774, 1668).

Zgodnie z zapisami art. 7 tej ustawy wprowadzone zostaje pojęcia audytu krajobrazowego. Identyfikuje on krajobrazy występujące na całym obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne oraz dokonuje oceny ich wartości (także pod kątem walorów zabytkowych i krajobrazu kulturowego).

Art. 8 ustawy wskazuje zmiany w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1038, 1243, 1535).

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt 16). Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 802, 868, 1047, 1162, 1535, 1642, 1648, 1718).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust. 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098, 1718).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immanentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. 1, pkt 3 park krajobrazowy. Zgodnie z art. 16, ust. 1.: park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze,

historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Zarówno utworzenie parku krajobrazowego, jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Art. 83a wskazuje, że zezwolenie na usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków.

Zasady naliczania opłat za usunięcie drzew i krzewów przedstawiono w art. 84-87 ustawy i zgodnie z art. 84 ust. 8 decyzję w tych sprawach podejmuje właściwy organ do wydania zezwolenia (w tym także konserwator zabytków).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899).

W świetle art. 6 pkt 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 13 ust. 5 stwierdza, że sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części (wyznaczonej zgodnie z art. 67) wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 68 ust. 3). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę. Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego, jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust. 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust. 4).

Zgodnie z art. 96 ust. 1. podziału nieruchomości dokonuje się na podstawie decyzji wójta, burmistrza albo prezydenta miasta zatwierdzającej podział, z uwzględnieniem ust. 1a, stwierdzającego, że odniesieniu do nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków decyzję, o której mowa w ust. 1, wydaje się po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podział tej nieruchomości.

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1170 z późn. zm. Dz. U. z 2021 poz. 401, 1558).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194).

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r., poz. 164),
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r., poz. 2120).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 26 maja 2011 (t.j. Dz. U. z 2021 poz. 56) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów;
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 2 sierpnia 2019 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 81);
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 poz. 1470);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 21 maja 2018 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona przechowywanego i przewożonego zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2018 poz. 1134),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie ksiąg ewidencyjnych prowadzonych przez podmioty gospodarcze wyspecjalizowane w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 poz. 2249);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości i rozliczania dotacji celowej na wyposażenie w zabezpieczenia techniczne pomieszczenia, w którym będzie przechowywany zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 poz. 1384);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 poz. 928);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. z 2015 poz. 1275);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 poz. 110);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 nr 89 poz. 510);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 nr 212 poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 nr 124 poz. 1304 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 nr 75 poz. 706);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 nr 71 poz. 650);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 nr 30 poz. 259).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- o krajobrazami kulturowymi,
- o układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- o dziełami architektury i budownictwa,
- o dziełami budownictwa obronnego,
- o obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- o cmentarzami,
- o parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- o miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- o dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- o kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- o numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami

i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2018 r. poz. 574)
- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana

przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

Lista Skarbów Dziedzictwa

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,
- 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pastelów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków

wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,
- 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,
- 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1-12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro

- na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca

pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2018 w całym kraju było 91 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. w przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków

nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022, opublikowany w Dzienniku Urzędowym RP 11 września 2019 (poz. 808) został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Cel główny Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019–2022 to Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. Został on opracowany na bazie wniosków płynących z realizacji i ewaluacji Programu 2014–2017, a także zmiany systemu ochrony zabytków wprowadzonej ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw. Cel główny dzieli się na trzy cele szczegółowe, zawierające kierunki działań.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1 Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 1.1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym

1. Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
2. Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym
3. Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach
4. Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami

Kierunek działania 1.2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

1. Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych pracowników służb konserwatorskich
2. Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich
3. Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego
4. Powołanie Centrum Architektury Drewnianej

CEL SZCZEGÓŁOWY 2 Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunek działania 2.1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

1. Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy).

Kierunek działania 2.2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego

1. Podniesienie bezpieczeństwa zasobów ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje

CEL SZCZEGÓŁOWY 3 Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 3.1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości

1. Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności zabytków dla osób z niepełnosprawnościami
2. Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Kierunek działania 3.2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel – przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych – realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych

terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz – dla obiektów rangi międzynarodowej – wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego

UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbalność o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 - 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 - 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

➤ **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do

nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków;
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

➤ **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet 1 tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,

- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA LATA 2021-2024

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2021-2024, przyjęty został uchwałą nr XXXVII/714/21 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 20 grudnia 2021 r. Program ten jest aktualizacją i kontynuacją Programu opieki nad zabytkami dla województwa wielkopolskiego, opracowanego na lata 2017- 2020.

Program, zawiera szereg informacji, których źródłem jest Raport o stanie zabytków na terenie województwa wielkopolskiego oraz precyzuje założenia ochrony zabytków. Podobnie jak w poprzednich perspektywach podstawowym zadaniem programu jest stymulowanie wszelkich działań na rzecz opieki nad zabytkami. W dokumencie, omówione zostały zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne województwa wielkopolskiego. Szeroko opisane zostały zabytki będące pod administracją wojewódzką. Nie ma wśród nich zabytków z terenu gminy.

Jako cel główny uznano założenie, że Samorząd Województwa Wielkopolskiego stwarza warunki dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami oraz dba o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych oraz przyszłych pokoleń. W programie, wyznaczono też pięć celów szczegółowych wraz z zadaniami, które będą realizowane przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego w miarę posiadanych środków:

Cel szczegółowy 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego.

Kierunki działania:

1. Podjęcie działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków.
2. Wspieranie ochrony zabytków archeologicznych
3. Popularyzowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego
4. Monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Cel szczegółowy 2. Budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Wspieranie programów i projektów edukacyjnych popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniających kompetencje kulturowe.
2. Wspieranie inicjatyw związanych z upamiętnianiem Powstania Wielkopolskiego oraz popularyzacji i upowszechniania wiedzy na jego temat.
3. Stwarzanie warunków dla opieki nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym w duchu partycypacji społecznej.

Cel szczegółowy 3. Włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa

Kierunki działania:

1. Wsparcie zagospodarowywania, adaptacji i wykorzystania zabytków i dziedzictwa niematerialnego na cele kulturalne, turystyczne lub społeczne.
2. Wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych.

3. Wspieranie dawnych rzemiosł, ginących zawodów i form twórczości charakterystycznych dla Wielkopolski.

Cel szczegółowy 4. Rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

Kierunki działania:

1. Włączanie zabytków w procesy gospodarcze.
2. Włączanie cyfryzacji do ochrony i opieki nad zabytkami.

Cel szczegółowy 5. Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych

Kierunki działania:

1. Udostępnianie obiektów zabytkowych
2. Wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2030 ROKU

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku przyjęta została uchwałą nr XVI/287/20 z dnia 27 stycznia 2020 r. Jest to aktualizacja Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Strategia określa kierunki, cele i uwarunkowania rozwoju województwa. W Strategii wskazuje się na nowy model rozwoju regionalnego, zwany modelem funkcjonalnym. Ma on przyczynić się do zrównoważonego rozwoju naszego województwa i opowiadać na zidentyfikowane wyzwania, które stoją przed Wielkopolską w najbliższym czasie. Został on tak zaprojektowany aby zapewnić społecznie, gospodarczo i terytorialnie zrównoważony rozwój naszego województwa. Dzięki niemu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich obszarów województwa.

Wg Wizji Strategii Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami i

wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa.

Cel generalny strategii opiera się na wskazanej Wizji. Dla celu generalnego ustalono cztery cele strategiczne, wraz z jedenastoma celami operacyjnymi. W przeciwieństwie do poprzedniej perspektywy strategii brak tu zapisów bezpośrednio powiązanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. Jedynie cel 2.3 podkreśla znaczenie kultury w życiu społecznym Wielkopolan, w tym szlaków turystyki kulturowej, ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego. Wspomniane jest też znaczenie obiektów zabytkowych dla poprawy jakości życia na obszarach wiejskich.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

W dniu 25 marca 2019 r. Uchwałą Nr V/70/19, Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego jest najważniejszym dokumentem Samorządu Województwa Wielkopolskiego określającym politykę przestrzenną w granicach administracyjnych regionu, w tym dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego. Plan określa model rozwoju przestrzennego, cele polityki przestrzennej i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa oraz rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, a także zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych.

W treści programu podkreślono, że ochrona środowiska i dziedzictwa kulturowego jest szczególnie ważnym elementem polityki przestrzennej województwa. W rozdziale o kulturze i dziedzictwie narodowym, omówiono zagadnienie tożsamości regionalnej, dziedzictwa archeologicznego, zabytków i parków. W celu realizacji założeń szczególną uwagę zwrócono na następujące działania:

- 1) zwiększenie nakładów finansowych na ochronę zasobów kulturowych.

- 2) prowadzenie stałych nadzorów nad rejestrem zabytków i udostępnienie jego wersji elektronicznej.
- 3) prowadzenie badań w obrębie zabytków we wszystkich dziedzinach nauki.
- 4) wykorzystanie zabytków i wiedzy o nich dla celów turystycznych oraz dla promocji regionu.
- 5) podnoszenie wartości usług turystycznych poprzez „wykorzystanie” zabytków dla podniesienia atrakcyjności oferty.

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KALISKIEGO NA LATA 2020-2023

Dokument przyjęto Uchwałą nr XXII/200/2020 Rada Powiatu Kaliskiego z dnia 30 czerwca 2020 r. w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Kaliskiego na lata 2020-2023.”

Zgodnie z założeniami wdrożenie Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Kaliskiego na lata 2020-2023 poprzez wykonanie wskazanych zadań, ma pomóc w realizacji celów określonych przez ustawodawcę. Realizacja celów Programu wymaga współdziałania z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami i organizacjami pozarządowymi, właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych, służbami ochrony zabytków, instytucjami kultury i innymi podmiotami mającymi w swoim obszarze działania ogólnie pojęte dziedzictwo kulturowe. W Programie określono 2 cele strategiczne:

- 1) Ochrona i kształtowanie kulturowego obrazu powiatu.
- 2) Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu.

Spśród istotnych z punktu widzenia niniejszego dokumentu działań należy wyróżnić:

Cel strategiczny: Ochrona i kształtowanie kulturowego obrazu powiatu

Realizacja tego celu pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionu, materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację oraz wykorzystanie posiadanego potencjału dziedzictwa kulturowego.

Priorytet 1. Zachowanie autentyczności największą wartością dziedzictwa kulturowego.

Zadania:

1) wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad zabytkami w powiecie,

sposób realizacji zadania: cykliczne sporządzanie programów i planów¹ mających na celu ochronę obiektów zabytkowych, uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gmin.

2) powstrzymanie degradacji wartościowych krajobrazów kulturowych oraz dewastacji otoczenia obiektów zabytkowych.

sposób realizacji zadania: uwzględnianie ochrony krajobrazów kulturowych w zapisach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Priorytet 2. Zachowanie historycznej różnorodności kulturowej regionu i ich zagospodarowanie.

Zadania:

1) zapobieganie procesowi degradacji zabytków pozostałych po dawnych kulturach. sposób realizacji: stosowanie jednolitych zasad ochrony w stosunku do wszystkich zabytków niezależnie od ich pochodzenia i własności.

Cel strategiczny: Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu

Realizacja tego celu pozwoli na wytworzeniu w społeczeństwie przekonania o ważności własnej kultury, która prowadzi do poczucia trwałości i porządku społecznego oraz do pozytywnego wartościowania własnego środowiska.

Priorytet 1. Aktywność społeczna i świadome zaangażowanie w opiekę nad regionalnym dziedzictwem kulturowym.

Zadania:

- 1) zwiększenie roli partnerstwa organizacji pozarządowych dla skutecznego zarządzania i opieki nad zabytkami.
- 2) aktywizacja użytkowników - właścicieli zabytkowych obiektów do inwestowania we własne nieruchomości.
- 3) wzmacnianie edukacji w zakresie dziedzictwa kulturowego.

Priorytet 2. Ekonomiczne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego oraz promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Zadania:

- 1) podnoszenie poziomu świadomości wartości krajobrazu kulturowego jako elementu niezbędnego do rozwoju dziedzin związanych z zagospodarowaniem czasu wolnego.
- 2) prowadzenie marketingu dziedzictwa kulturowego,
- 3) wspieranie rozwoju turystyki kulturowej i rekreacyjnej,
- 4) utrzymanie atrakcyjności turystycznej i kulturowej regionu.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BLIZANÓW

Na terenie gminy Blizanów obowiązuje tekst jednolity zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Blizanów przyjęte uchwałą Rady Gminy Blizanów Nr VII/43/99 z dnia 26 czerwca 1999 r. W treści studium brak konkretniejszych zapisów dotyczących inwestycji oraz kierunków działań, związanych z obiektami zabytkowymi.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BLIZANÓW

Strategia Rozwoju Gminy bardzo pobieżnie traktuje problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego. Odniesienia do niego znajdują się w jednym z programów strategicznych - Program 2.2. Wspieranie rozwoju turystyki.

Określono w nim, iż Gmina Blizanów jest atrakcyjnie położona – graniczy z miastem Kalisz. Na jej terenie znajdują się liczne zabytki architektury, głównie kościoły, dwory i założenia folwarczne. Zespoły leśne odznaczają się znaczną atrakcyjnością rekreacyjną. Dobra sieć dróg i ścieżek leśnych stanowi atrakcyjną bazę do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i konnej.

Wskazano, że turystyka i rekreacja mają szansę stać się jednym z istotnych kierunków rozwoju gminy Blizanów. Docelowo Gmina planuje pełnić funkcję terenu rekreacyjnego Kalisza, dlatego bardzo ważny jest rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, ciągle pozostawiającej wiele do życzenia. Warunkiem wykorzystania walorów przyrody i dziedzictwa kulturowego jest odpowiednia infrastruktura turystyczna oraz efektywna promocja.

Celem wspomnianego programu jest zachowanie gminnego dziedzictwa kulturowego poprzez restauracje istniejących w gminie obiektów, które mają określoną wartość kulturową i turystyczną.

Realizacja programu przyczyni się do zahamowania procesu niszczenia zabytkowych obiektów Gminy Blizanów, które mogą stać się atrakcjami turystycznymi, a także miejscem pracy dla mieszkańców. Zapewni ona także mieszkańcom Gminy Blizanów możliwość czynnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, lepsze warunki

wykorzystania wolnego czasu, wypoczynku i rozwoju zainteresowań, a tym samym zwiększy zadowolenie społeczne i integrację mieszkańców gminy. Ważnym elementem aktywizacji kulturalnej w Gminie Blizanów jest opracowanie i wdrożenie programu zarządzania kulturą, w tym jej finansowania z różnych źródeł wewnętrznych i zewnętrznych.

Jednostka wiodąca (osoba) odpowiedzialna za realizację programu to Urząd Gminy Blizanów oraz Gminny Ośrodek Kultury. Koszt realizacji tego programu należy oszacować na poziomie 600.000 zł.

Program powinien być finansowany przede wszystkim ze środków budżetu gminy, dotacji celowych z Funduszu Rozwoju i Promocji Województwa Wielkopolskiego, wybranego inwestora (przetarg na wdrożenie i zarządzanie), mieszkańców oraz z pozyskanego wsparcia finansowego z organizacji zewnętrznych, także z Unii Europejskiej, a szczególnie z Regionalnego Programu Operacyjnego.

Realizacja programu przyczyni się do poprawy standardu życia mieszkańców Gminy Blizanów, zmniejszenia skali patologii społecznej w gminie, rozwoju zainteresowań, lepszego wypoczynku i rekreacji oraz zwiększenia oferty kulturalnej.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY BLIZANÓW

Gmina Blizanów położona jest w południowo wschodniej części województwa Wielkopolskiego, w regionie Wysoczyzny Kaliskiej, w północnej części powiatu kaliskiego, w dolinie rzeki Proсны, na wysokości. Gmina położona jest bezpośrednio przy drodze wojewódzkiej Nr-442 (Września – Kalisz), uważanej za obszar szybkiego rozwoju, w południowo wschodniej części województwa wielkopolskiego.

Gmina sąsiaduje z gminami: Chocz, Gołuchów, Grodziec, Kalisz, Pleszew, Stawiszyn, Żelazków.

Położenie gminy należy uznać za dogodny, zarówno pod względem administracyjnym (leży w bliskiej odległości od Kalisza w której znajduje się siedziba powiatu kaliskiego), ale przede wszystkim pod względem głównych centrów rozwoju i korytarzy funkcjonalnych (położenie przy strefie silnego oddziaływania Kalisza (15 km), Ostrowa Wlkp.(40 km), Poznania (130 km), jak również mniejszych ośrodków miejsko-gminnych takich jak np. Pleszew (20 km).

W strukturze użytkowania gruntów około 55% stanowią użytki rolne ponad 40% lasy i grunty zadrzewione, 2,6% grunty zurbanizowane i zabudowane, 0,7% nieużytki oraz 1,4% wody stojące i płynące.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY BLIZANÓW

Najstarsze ślady człowieka zostały odnalezione na terenie Jarantowa i pochodzą z epoki kamienia. Materiały krzemienne i ślady obozowisk znaleziono też w Jankowie, Szadku, Zagorzynie i Żernikach. Najprawdopodobniej przynajmniej jedna z osad w rejonie historycznej Calisii znajdowała się w okolicy Jankowa Drugiego, a z racji faktu częstej obecności kupców rzymskich, podróżujących Szlakiem Bursztynowym, przyczyniło się ona do rozwoju terenu obecnej gminy i powstania dużej liczby śladów osadnictwa. W X w. za panowania Piastów tereny ziemi kaliskiej stały się rdzennym terenem powstającego państwa polskiego. W okresie rozbicia dzielnicowego weszła ona w skład dzielnic wielkopolskiej, zaś w latach 1138-1279 tworzyła księstwo kaliskie, a od czasów króla Łokietka województwo kaliskie.

Na koniec XIII wieku datuje się np. powstanie wsi Lipe. Była to wieś szlachecka należąca do rodu Lipskich herbu Grabie. Z niego wywodził się wspomniany w Kodeksie Dyplomatycznym Wielkopolski pod rokiem 1294 Jarosław de Lippe, czyli Jarosław z Lipego. Z XIV wieku pochodzi wieś Brudzew - najstarsza wzmianka o miejscowości pochodzi z roku 1381, kiedy to jej właściciel, Dersław herbu Pomian, cześnik księcia Przemysła erygował parafię św. Jakuba.

Po rozbiorach Polski podkaliskie tereny dostały się pod wpływy Prus, lecz w latach 1807 - 1815 weszły w skład Księstwa Warszawskiego. Następnie od 1815 r. dostały się pod zabór rosyjski. W 1918 r., po odzyskaniu niepodległości powstał powiat

kaliski ze stolicą w Kaliszu, który obejmował teren obecnej gminy Blizanów. Początkowo należał do woj. łódzkiego, a od 1938 r. do woj. poznańskiego.

Po zakończeniu II wojny światowej oraz odzyskaniu przez Polskę niepodległości wydzielono powiat kaliski, a organami samorządu terytorialnego stały się sejmiki powiatowe i wydział powiatowy, działający pod przewodnictwem starosty. W 1975 r. zlikwidowano trójszczeblowy podział władzy, wprowadzając nowe województwa. Jednym z nich było województwo kaliskie, obejmujące swym zasięgiem tereny 9 byłych powiatów m.in. kaliskiego. Kolejny rozdział w historii ziemi kaliskiej rozpoczął się 1 stycznia 1999 r., kiedy to reaktywowano powiaty, a wśród nich obecny powiat kaliski, w skład którego ponownie weszła gmina Blizanów.

6.3 ZABYTKI NIERUCHOME Z TERENU GMINY

Na terenie gminy znajduje się szereg cennych obiektów zabytkowych, które zostały objęte ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego, a także które znajdują się w gminnej ewidencji zabytków. GEZ w formie kart adresowych zgodnych ze wzorem MKiDN została przyjęta zarządzeniem Wójta jako załącznik do uchwały Rady Gminy Blizanów nr XXIII/238/2012 z dnia 28.12.2012 roku. Włączanie i wyłączanie obiektów z GEZ będzie prowadzone w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.09.2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego rejestru zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH Z TERENU GMINY BLIZANÓW

Blizanów

- kościół par. pw. Narodzenia NMP, drewn., 1532, 1760, nr rej.: kl.IV-73/75/54 z 3.06.1954 – wł. parafialna

- dzwonnica, XVIII, drewn., nr rej.: 451/A z 1.02.1969 – wł. parafialna

Brudzew

- zespół kościoła parafialnego, 1901-09, nr rej.: 808/Wlkp/A z 14.12.2011: – wł. parafialna
- kościół pw. św. Stanisława Kostki – wł. parafialna
- dzwonnica – wł. parafialna
- kostnica – wł. parafialna
- cmentarz kościelny – wł. parafialna
- ogrodzenie z bramą i furtami – wł. parafialna
- plebania, 1860, 1937 – wł. parafialna
- zespół dworski: – wł. prywatna
- dwór, 1 ćw. XIX, nr rej.: kl-IV-73/74/54 z 3.06.1954 – wł. prywatna
- park, 1860, nr rej.: 71/Wlkp/A z 23.11.2001 – wł. prywatna
- szkoła, nr rej.: 454/A z 1.02.1969 oraz 723/A z 11.09.1969 – wł. Gmina Blizanów

Jarantów

- dwór, 1 ćw. XIX, 1 ćw. XX, nr rej.: 460/A z 1.02.1969 – wł. prywatna

Jastrzębniki

- zespół dworski, 1 poł. XIX: – wł. Gmina Blizanów
- dwór, nr rej.: kl.IV-73/43/54 z 7.06.1954 – wł. Gmina Blizanów
- park, nr rej.: 735 z 20.12.1996 – wł. Gmina Blizanów

Lipe

- kościół pw. św. Stanisława, drewn., 1753, 1897, nr rej.: kl.IV-73/94/54 z 12.06.1954 – wł. parafialna

Łaszków

- dwór, nr rej.: kl.IV-73/93/54 z 12.06.1954 – wł. prywatna

Pamięcin

- kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela, drewn.. 1727, nr rej.: kl.-IV-73/92/54 z 12.06.1954 – wł. parafialna

Pawłówek

- dwór. nr rej.: kl.IV-73/91/54 z 12.06.1954 – wł. prywatna

Piotrów

- dwór. 1895. nr rej.: 754/A z 7.12.1998 – wł. prywatna

Rychnów

- kościół par. pw. Wszystkich Świętych, drewn.. 1782, nr rej.: kl.IV-73/89/54 z 12.06.1954 – wł. parafialna

- dzwonnica, drewn.. XVIII. nr rej.: 477/A z 3.02.1969 – wł. parafialna

Zestawienie obiektów zabytkowych z terenu gminy, wpisanych do gminnej ewidencji zabytków znajduje się w końcowej części niniejszego opracowania. Należy dodać, iż aktualizacja gminnej ewidencji zabytków w przypadku włączenia nowych obiektów lub wyłączenia musi być prowadzona w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Spośród najcenniejszych obiektów zabytkowych z terenu gminy należy wskazać:

Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP w Blizanowie, dzwonnica drewniana z 2 poł. XVIII w.

Kościół usytuowany w południowo-zachodniej części wsi, na niewielkim wzniesieniu, jest budynkiem orientowanym, drewnianym o konstrukcji zrębowej, z zewnątrz oszalowanym, z pojedynczą wieżą. Należy on obok Koźmina i Ołoboka do najstarszych kościołów Wielkopolski i reprezentuje późnogotycki schemat konstrukcyjny o cechach śląskich.

Architektoniczna bryła świątyni zachowała do dziś w niezmienionym kształcie jedną z najbardziej istotnych cech późnośredniowiecznego stylu, mianowicie układ planistyczny złożony z dwóch czworoboków: nawy i prezbiterium, oraz jednokalenicowy dwuspadowy dach kryjący oba te pomieszczenia. Z okresu budowy pochodzą także: górna belka tęczowa, zamknięte półkolistym łukiem prostokątne okna oraz obramienia portali drzwiowych. W latach 1610 - 11 do kościoła dobudowana została od strony północnej kaplica św. Tekli. Kwadratowa wieża kościelna umieszczona ponad fasadą od strony zachodniej, o ścianach konstrukcji słupowej, nakryta czterospadowym łamanym dachem i zwieńczona cebulastym hełmem wznoszona była w okresie 1730 - 1760 r.

Kościół parafialny p.w. Św. Stanisława Kostki w Brudzewie

Obecna świątynia p.w. Św. Stanisława Kostki została wzniesiona w latach 1901-1909 w stylu neogotyckim. Gmach murowany z cegły, nie otynkowany, z wieżą w fasadzie frontowej zwieńczoną hełmem z iglicą posiada założenie zbliżone do planu łacińskiego krzyża, z jedną nawą, rodzajem transeptu i zamkniętym wielobocznie prezbiterium.

Wysokie, sklepienie i przestronne wnętrze kościoła prześwietlone jest ostrołukowymi oknami o szybach z barwnych tafli układanych w kształt krzyża. Sklepienie nawy polichromowane w odcieniu szarobłękitnym, sklepienie prezbiterium szafirowe z motywem złotych gwiazd. W brudzewskim kościele zwraca uwagę jednolite, stylowo zgodne z bryłą architektoniczną, choć pochodzące z różnych lat XX wieku wyposażenie wnętrza. Tylną ścianę prezbiterium wypełnia ołtarz drewniany z bramkami i architektonicznym retabulum bogato wieńczonym wysokimi i smukłymi pinaklami (sterczyny charakterystyczne dla epoki gotyku). W polu nastawy, w

otoczeniu rzeźb śś. Piotra i Pawła umieszczony został okazały obraz przedstawiający komunię św. Stanisława Kostki, malowany przez Józefa Buchbindera około 1900 roku. Ołtarz utrzymany w ciemnej tonacji naturalnego drewna posiada złożone elementy snycerskie, które w postaci właściwych dla gotyku motywów: maswerków, laskowań i trójlistnie zakończonych płycin stanowią kunsztowną jego dekorację.

Kościół parafialny p.w. Św. Stanisława BM w Lipem

Kościół usytuowany jest w zachodniej części wsi w otoczeniu brzoź i drzew lipowych. Orientowany, drewniany o ścianach zrębowych oszalowanych z zewnątrz i o dwuspadowych dachach kryjących nawę i niższe prezbiterium. Prostopadle do niego przylega murowana zakrystia z kaplicą. Nad nawą sześcioboczna sygnaturka, baniasta u podstawy, z ażurową latarnią i hełmem wieńczonym kulą wraz z krzyżem.

Salowe wnętrze kościoła z węższym, zakończonym wielobocznie prezbiterium posiada płaskie deskowe stropy i pionowy szalunek ścian, które zdobi wprowadzicie wtórna, bo z 1978 roku, lecz wiernie odtwarzająca pierwotną, polichromia w postaci gęsto wypełniających jasnokremowe tło mięsistych wici i kwiatów akantu w barwie rudej czerwieni; w partii wieńczącej ściany fryzu występuje na błękitnym tle biały ciągły ornament kwiatowy. Na północnej ścianie nawy ujęta w prostokątnym polu widnieje wielofiguralna scena zdjęcia ciała Chrystusa.

Wystrój wnętrz posiada charakter rokokowy i pochodzi na ogół z drugiej połowy XVIII wieku, wiążąc się tym samym z okresem budowy kościoła.

Późnobarokowy kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Pamięcinie

Położony jest w centralnej części Pamięcina, na dość znacznym wzniesieniu. W swojej architekturze zachował cechy istotne dla drewnianych osiemnastowiecznych kościółków w tej części Wielkopolski. Jest więc to gmach o ścianach wzniesionych w konstrukcji zrębowej, z zewnątrz pokrytych pionowym szalowaniem z desek, jednonawowy z węższym, zamkniętym trójbocznie prezbiterium. Do prezbiterium przylega od strony północnej zakrystia. Do ściany nawy również północnej także trójbocznie zakończona, wymieniona już kaplica Matki Boskiej. Przy ścianie południowej nawy niewielka kruchta kryta dwuspadowym dachem. Dwuspadowy również gontowy dach przykrywa prezbiterium i taki sam lecz nieco wyższy - nawę, tutaj umieszczono ośmioboczną wieżyczkę sygnaturki z blaszanym cebulastym hełmem

i ażurową latarnią zwieńczoną kulą i krzyżem. Okna prostokątne z półkolistym zwieńczeniem mają ozdobny podział szyb na dwie również półkolistości zakończone ośmiokwadratowymi częściami z kolistym ponad nimi prześwitem.

Wnętrze kościoła dwukrotnie przynajmniej w XX wieku (w 1905 r. i w 1986 r.) gruntownie restaurowane nieco straciło na oryginalnym charakterze. W czasie ostatniego remontu, między innymi, zasłonięte szalunkiem belkę tęczową kryjącą inskrypcję z datą fundacji. Zasadniczy wystrój świątyni pozostał jednak nie zmieniony i odznacza się stylem późnobarokowym. Trzy ołtarze, główny i dwa boczne pochodzą z około 1730 roku i mają kształt architektoniczny z odpowiednią polichromią i rzeźbionymi złoconymi.

Kościół parafialny, drewniany z wieżą p.w. Wszystkich Świętych w Rychnowie

Obecny kościół z modrzewiowego drzewa, wybudowany został z fundacji Skowrońskich w 1782 r. Świątynia ma wszelkie znamiona późnobarokowego stylu i jest położona w południowej części wsi, w płaskim terenie, w otoczeniu drobnolistnych lip. Ściany kościoła posiadają konstrukcję zrębową ukrytą pod zewnętrznym deskowym szalunkiem. W założeniu architektonicznym mieści się pojedyncza nawa z węższym nieco i niższym prezbiterium, do którego od północy przylega zakrystia z przedsionkiem. Na przedłużeniu nawy, od zachodu wznosi się kwadratowa trójkondygnacyjna wieża o konstrukcji słupowej, nakryta obitym "w łuskę" blachą hełmem o baniastej podstawie z ośmioboczną ażurową latarnią wieńczoną wysoką iglicą z kulą i krzyżem. Kościół kryty jest dwuspadowymi dachami gontowymi, przy czym na wyższej bryle nawy widoczna sygnaturka z sześcioboczną podstawą i hełmem o zakończeniu analogicznym do wieży. Dwuspadowy daszek kryje też boczną kruchtę. Jego szczyt został ułożony w pionową dekoracyjną jodełkę, a krawędzie zdobi rzeźbiony łuk i obustronne wolutowe spływy, co stanowi przykład barokowego detalu elewacyjnego sakralnej architektury tamtych czasów. We wnętrzu niewielka, niemal kwadratowa nawa, i węższe prezbiterium z belką tęczową, na środku której umieszczono rzeźbiony, polichromowany i złocony krucyfiks z końca XVIII wieku.

Zespół dworsko-parkowy w Brudzewie

Budynek dworu założony został na planie wydłużonego prostokąta, na osi pn-pd; korpus główny na rzucie wydłużonego prostokąta z przylegającym do niego od pn

nieco szerszym prostokątnym skrzydłem. Wejście główne na osi od strony zach., prowadzące do obszernej, na rzucie zbliżonym do kwadratu sieni. W szczycie po stronie pd. na przesuniętej nieco w prawą stronę osi wejście boczne do korytarza komunikującego pomieszczenia pd. części korpusu. W ryzalicy po stronie pn. skrzydła boczne wejście do niewielkiej, prostokątnej sieni, prowadzące do krótkiego korytarza, z którego wejścia do pomieszczeń na parterze. Po stronie wsch. sień mieszcząca klatkę schodową prowadzącą na piętro.

Bryła zwarta, jednokondygnacyjna z użytkowym poddaszem w części korpusu i dwukondygnacyjna w skrzydle bocznym, podpiwniczona w części pn-wsch. Korpus nakryty wysokim, dwuspadowym dachem z półszczytami dolnymi, wystawki od strony wsch. i zach. nakryte dachami dwuspadowymi, skrzydło boczne czterospadowym, o niewielkim nachyleniu połączy dachu i dwuspadowym nad ryzalitem. Bryła osadzona na niskim, nieznacznie wysuniętym cokole. W części korpusu, od strony fasady zubożona ryzalitowe wysuniętym kolumnowym gankiem z wystawką.

Elewacje otynkowane, ustawione na nieznacznie wysuniętym, o nieco zróżnicowanej wysokości cokole. Elewacja frontowa korpusu zachodnia dziewięcioosiowa, układ otworów okiennych po stronie pn. zakłócony - od strony ganku dwa blisko osadzone otwory okienne. Pod otworami okiennymi elewacji podokienniki w formie odcinków profilowanego gzymsu. Elewacja zwieńczona gzymsem podokapowym w formie szerokiej listwy, ujętej dwoma simami. Analogiczny gzyms w partii ganku i pozostałych elewacjach korpusu. Część środkowa korpusu zaakcentowana mocno wysuniętym kolumnowym gankiem z wystawką,

Zespół dworsko-parkowy w Jarantowie

Dwór zbudowany przypuszczalnie w latach 20. lub 30. XIX w. dla Marcina Radońskiego, z późniejszymi skrzydłami zach. i neoklasycystycznym portykiem frontowym z lat 20 XX w., a także tarasem pd., zwrócony elewacją frontową na pd. wsch. Murowany z cegły, na kamiennych fundamentach, parterowy z zasypianymi piwnicami, z mieszkalnym poddaszem nakrytym wysokim dachem naczółkowym, a skrzydła zach. niższymi dachami trzyspadowymi. Stropy drewniane, więźba płatwiowo-kleszczowa. Dwór na planie zbliżony do litery U, z dwutraktowym korpusem głównym, poprzedzonym frontowym portykiem kolumnowym, z którego wejście do sieni na osi i dalej, do holu ze schodami na mieszkalne poddasze. Elewacje

otynkowane, profilowanym, wydatnym gzymsem wieńczącym, przeprute otworami okiennymi i drzwiowymi w kształcie stojącego prostokąta. Fasada symetryczna, siedmioosiowa, z czterokolumnowym portykiem, zwieńczonym wysokim, trójkątnym naczółkiem; z 2 lukarnami w połaci dachu. Elewacje pd. trzyczłonowa; korpus głównego z narożnym podcieniem wspartym na kolumnach, podobnie jak podcień skrzydła pn- zach.

Park krajobrazowy o powierzchni 2,43ha, założony w 1 poł. XIX w. w miejsce starszego ogrodu użytkowego, z nowszymi nasadzeniami z 1 ćw. XX w. i okresu PRL-u. W latach 90. XX w. częściowo otoczony ogrodzeniem elementów prefabrykowanych, przetrzebiony. Rozplanowany w terenie płaskim, na rzucie zbliżonym do litery L. W otoczeniu znajduje się również zespół folwarczny z kolonią domów robotników folwarcznych.

Dwór w Jastrzębnikach

Dwór wybudowany na planie prostokąta, od strony zachodniej - na osi poprzecznej z prostokątnym ryzalitem poprzedzonym tej samej szerokości tarasem, z osiowo umieszczonym Jednym biegiem schodów wachlarzowo rozchylających się i z trzema równomiernie rozmieszczonymi głębokimi przyporami przy południowej ścianie szczytowej. Wejście do kondygnacji parteru - Jedno - schodami, przez taras i osiowo umieszczony Jeden otwór drzwiowy do westybulu - (hallu - reprezentacyjnej sieni). Układ pomieszczeń w północnej części dworu - dwutraktowy, a w południowej części dworu - dwu- i półtraktowy z korytarzem w środku. Dawny, amfiladowy układ komunikacyjny - dobrze zachowany w trakcie zachodnim. W przestrzeń części pomieszczeń wstanowione są nowsze ścianki działowe; te niżej wymienione grupy pomieszczeń dawniej stanowiły większe sale.

Bryła parterowa, o południowej ścianie szczytowej wzmocnionej trzema wydatnymi bardzo głębokimi przyporami, cała podpiwniczona, nakryta stromym dachem dwuspadowym z naczółkami, mieszczącym poddasze strychowe. Do ryzalitu zachodniego przylega taras ze schodami. Do ściany dłuższej wschodniej przy osi przylega niska szyja schodów piwnicznych, pierwotnie nakryta daszkiem dwuspadowym.

Elewacje tynkowane, ustawione na wysokim cokole, jednokondygnacyjne, zwieńczone gzymsem koronującym, członowane jedynie rytmem otworów okiennych i jednego drzwiowego, - elewacja zachodnia dodatkowo członowana jest ryzalitem, a elewacja szczytowa południowa trzema równomiernie rozmieszczonymi przyporami.

Dwór w Piotrowie

Dwór wzniesiony na rzucie wydłużonego prostokąta (korpus główny pierwotnie o symetrycznym układzie wnętrza, dwutraktowy, z cofniętym gankiem frontowym na osi. Z niego wejście do sieni mieszczącej schody wewnętrzne na poddasze. Dawniej po obu stronach sieni znajdowały się wnętrza oświetlone dwoma otworami okiennymi usytuowanymi w ścianie frontowej. Wnętrza te były bezpośrednio skomunikowane z sienią, obecnie istnieje tylko wejście do pomieszczenia południowego. Niższa część północna (o inedyntycznej szerokości jak korpus główny) mieściła pierwotnie zapewne kuchnię, z osobnym wejściem z zewnątrz.

Bryła zwarta korpusu głównego-parterowa, z częściowo mieszkalnym poddaszem, nakryta dachem dwuspadowym o niskim nachyleniu połaci, z szerokimi okapami ozdobionymi listwami podokapowymi. Przybudówka północna-parterowa, niższa od korpusu głównego, podpiwniczona, nakryta niskim dachem jednospadowym. Elewacje otynkowane, wsparte na niskim cokole; korpusu głównego-symetryczne; frontowa i pd. w narożach ujęte lizenami, wszystkie rozdzielone gzymsem międzykondygnacyjnym, profilowanym.

Na terenie gminy Blizanów znajduje się 9 parków podworskich są to: Brudzew, Jarantów, Jastrzębniki, Łasków, Pawłówek, Piotrow, Warszówka, Zagorzyn, Żegocin. Założenia dworsko-palacowe przedstawiają dużą wartość historyczną, przyrodniczą i kompozycyjną w miejscowym krajobrazie kulturowym gminy.

Zagrożenia dla zabytków nieruchomych z terenu gminy

Do istotnych zagrożeń obiektów zabytkowych na terenie gminy należy zaliczyć tzw. zagrożenia techniczne. Pierwotny układ komunikacyjny, na który nałożone są wszelkie współczesne rozwiązania drogowe, kumuluje się niekorzystnie w odniesieniu do wszelkich budowli, szczególnie zaś tych, które są obiektami zabytkowymi. Emisje gazów, zanieczyszczeń atmosferycznych, to następna z przyczyn degradujących elewacje pokryte tynkami tradycyjnymi.

Tradycyjna kultura ludowa, której materialnym wyznacznikiem jest budownictwo wiejskie, podlega dynamicznym zmianom tak w funkcji obiektów, jak i w formie. Lokalne społeczności wioskowe, dla których tradycyjne wzory postępowania były wyznacznikiem wartości kształtujących tę społeczność, odchodzą w przeszłość. Nowatorskie trendy gospodarowania niszczą lub wręcz eliminują pozostałości dawnej architektury budowlanej. Na terenie gminy Blizanów spotyka się coraz mniej przykładów tradycyjnego budownictwa wiejskiego. Można by powiedzieć, że stan techniczny budynków jest determinowany stanem świadomości o ich historycznej funkcji oraz uświadamianej potrzebie adaptacji we współczesnym społeczeństwie.

Do obszarów zagrożonych zaliczyć należy również dawne zespoły folwarczne. Brak nowych funkcji dla obiektów architektonicznych związanych z dawną zabudową folwarczną i niewielka możliwość wykorzystania starych budynków do nowoczesnej produkcji powoduje opuszczenie, a w konsekwencji niszczenie obiektów.

Do istotnych zagrożeń należą indywidualne postawy oraz przypisane im wartości, które są wyznacznikiem działań, skutkujących decyzjami nie zawsze pomyślnymi dla substancji zabytkowej. Ważnym na dzień dzisiejszy problemem są możliwości finansowania prac przy obiektach zabytkowych przez różne kategorie osób i instytucji nimi władającymi. Często realne potrzeby znacznie przekraczają kwoty nań przeznaczone. Element finansowy w znaczący sposób hamuje realizację najciekawszych nawet programów rewaloryzacyjnych. Swoisty determinizm ekonomiczny niezbędny w prawidłowo postrzeganej polityce ochrony dóbr zabytkowych, to warunek szczególnie, którego dopełnienie pozwoli mieć nadzieję, że w czasie rozsądnym do przewidzenia, uda się zrealizować wszystkie zadania związane z rewaloryzacją.

Obiekty będące pod administracją gminną:

Gmina posiada tytułu własności w stosunku do kilku obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Należą do nich: szkoła w Brudzewie, zespół dworski w Jastrzębnikach (dwór i park), a także dwór w Piotrowie. Obiekty te są generalnie w dobrym stanie, a wszelkie remonty realizowane są w miarę bieżących potrzeb. Należy zwrócić uwagę na prace polegające na rewaloryzacji i przywróceniu pierwotnej kompozycji parku w Jastrzębnikach, ochronę starodrzewu i wycinkę samosiejek.

6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wszelkie prace przy obiektach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia konserwatora zabytków.

Na terenie gminy znajduje się spora grupa zabytków ruchomych. Oprócz obiektów stanowiących wyposażenie kościołów (wpisanych do rejestru zabytków, zgodnie z tabelą poniżej) są to obiekty małej architektury oraz zabytkowe nagrobki. Spośród obiektów małej architektury dominuje funkcja sakralna w postaci kapliczek i krzyży przydrożnych obecnych w większości miejscowości gminnych i będących świadectwem historycznej religijności tych ziem. Kapliczki przydrożne wpisane do GEZ zlokalizowane są w Blizanowie, Blizanówku, Jankowie Trzecim, Jarantowie, Jastrzębnikach, Korabiu, Łaskowie, Pawłówku, Pruszkowie, Szadku, Zagorzynie i Żernikach. Historyczne nagrobki i krzyże stanowią ważny element zasobu zabytkowego gminy, pochodzą głównie z I ćwierci XX wieku, ale chronologia niektórych z nich sięga połowy XIX wieku. Nagrobki i grobowce zlokalizowane są na cmentarzach w Blizanowie, Brudzewie, Jarantowie Kolonii (ewangelickie), Pamięcinie, Piskorach (ewangelickie) i Rychnowie. Największa liczba nagrobków znajduje się w Pamięcinie.

ZESTAWIENIE OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW RUCHOMYCH

1. Kościół parafialny pw. NMP w Blizanowie – 38 elementów - nr rej. 443/Wlkp/B z dn. 04.06.1950, 06.06.1950, 25.03.2016
2. Kościół pw. św. Stanisława w Lipem – 15 elementów – nr rej. 531/Wlkp/B z dn. 07.06.1950, 13.06.2019
3. Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela w Pamięcinie – 30 elementów – nr rej. 170/B z dn. 08.02.1996
4. Kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych w Rychnowie – 17 elementów – nr rej. 54/Wlkp/B z dn. 16.01.2003
5. Kościół pw. św. Stanisława w Brudzewie – 21 elementów – nr rej. 288/Wlkp/B z dn. 20.02.2013

6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski i obejmują arkusze 61-37, 61-38, 62-37, 62-38, 62-39, 63-37, 63-38, 64-37, 64-38, 65-38, 66-38. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska datowane są od epoki pradziejowej przez okres wpływów rzymskich (istotny z punktu widzenia historycznego Bursztynowego Szlaku przebiegającego przez teren gminy), średniowiecze, a kończąc na okresie nowożytnym. Gmina nie przyjęła dotąd gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych, trwają przygotowania do stworzenia kart zgodnych z aktualnie obowiązującym rozporządzeniem – termin opracowania w trakcie obowiązywania niniejszej perspektywy programu.

Na terenie gminy znajduje się stanowisko archeologiczne indywidualnie wpisane do rejestru zabytków. Jest to grodzisko w miejscowości Jarantów, wpisane decyzją WKZ w Poznaniu znak Kl.III-870/22/73 z dnia 02.10.1973 r. pod nr rejestru 1484/A oraz zgodnie z zawiadomieniem WWKZ w Poznaniu znak Po.5140.9465.2021 z dnia 10.12.2012 pod nr rejestru 442/Wlkp/C. Na terenie tego stanowiska archeologicznego nie dopuszcza się żadnych działań ingerujących w warstwy ziemne, a prace porządkowe wymagają uzgodnienia z WWKZ.

Poniżej zaprezentowano tabelkę prezentującą zasoby dziedzictwa archeologicznego z terenu gminy Blizanów z zastosowaniem podziału na fakty osadnicze:

stanowiska o własnej formie krajobrazowej			cmentarzyska płaskie	osady	ślady i punkty osadnicze	inne	ogółem
dzwory	grodziska	fortyfikacje ziemne	9	117	198	3	330
2	1	0					

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu

Zagrożenia dla zabytków archeologicznych z terenu gminy

Przed wszystkim należy podkreślić, że wszelkie inwestycje, które wiążą się z pracami ziemnymi, takie jak np. kanalizacja, wodociągi, inwestycje mieszkaniowe i przemysłowe, budowa dróg, obwodnic, lokalizacje żwirowni, kopalni kruszywa, planowane zalesienia, melioracje, regulacje cieków wodnych itp., stanowią istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych. Do takich inwestycji w najbliższych latach należy zaliczyć następujące projekty:

- budowa i rozbudowa gazociągu Pleszew – Broniszewice – Blizanów;
- budowa elektrowni wiatrowych;
- budowa kanalizacji sanitarnej;

- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w sołectwach gminy;
- rozbudowa sieci dróg gminnych i powiatowych;
- budowa obiektów rekreacyjno – sportowych w gminie Blizanów.

Zdecydowana większość stanowisk archeologicznych z terenu gminy znajduje się na terenach rolnych, łąkach oraz nieużytkach. Stanowiska występują z reguły w pobliżu cieków wodnych lub ich bezpośrednim sąsiedztwie oraz na wyniesieniach terenu, a także w rozlewiskach rzeki Prosny. Z racji intensywnej uprawy roli, niemal wszystkie stanowiska są potencjalnie narażone na zniszczenie, ale ze względu na stopień zagrożenia i ich wartość poznawczą należy je zróżnicować i adekwatnie z nimi postępować. Oprócz licznych stanowisk w dolinie Prosny, stanowiącej zachodnią granicę gminy (m.in. wsie Jastrzębniki, Łasków, Pruszków, Zagorzyn) największe nagromadzenie stanowisk notowane jest w centralnej części gminy w okolicach wsi Blizanów, Janków i Brudzew. Najmniejsze nasycenie zasobami archeologicznymi notujemy w północnej, leśnej części gminy.

Jeśli chodzi o chronologię stanowisk, to największa grupa faktów osadniczych związana jest z kulturą przeworską i okresem wpływów rzymskich oraz przełomem okresu późnego średniowiecza i nowożytnego (związane z przemianami osadniczymi i rozwojem wsi na omawianym terenie) - stanowiska te obecne są we wszystkich miejscowościach gminy. Duża grupa stanowisk pochodzi ze średniowiecza, związane to jest z historyczną metryką większości wsi i nadawaniem praw lokacyjnych poszczególnym miejscowościom. Znacząca jest również liczba faktów związanych z kulturą łużycką (najwięcej w okolicach wsi Jastrzębniki). Najstarsze ślady pochodzące z okresu epoki kamienia nie są zbyt liczne, pojedyncze zlokalizowano np. we wsiach Lipe III, Janków I i Kurza.

Przy szczególnie ważnych stanowiskach archeologicznych (zwłaszcza tych posiadających własną formę terenową – grodziska i kurhany), w ich obrębie i otoczeniu powinien obowiązywać całkowity zakaz zabudowy. W przypadku zaistnienia konieczności przeprowadzenia prac ziemnych na obszarze stanowisk archeologicznych właściwy miejscowo konserwator zabytków może nakazać wykonanie wyprzedzających inwestycję badań archeologicznych.

W przypadku zaistnienia konieczności przeprowadzenia prac ziemnych na obszarze stanowiska należy realizować wyprzedzającą daną inwestycję ratownicze badania archeologiczne, a w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska przeprowadzić ścisły nadzór archeologiczny. Ewentualne granice stref badań powinny zostać ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub określone na mocy decyzji o warunkach zabudowy lub inwestycji celu publicznego.

Należy zwrócić baczność uwagę na prace ziemne podczas działalności inwestycyjnej w obrębie poszczególnych stanowisk archeologicznych i objąć te stanowiska ochroną konserwatorską już na etapie koncepcyjnym. Inwestorzy powinni wystąpić do właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków o wydanie zaleceń i uwarunkowań koniecznych do spełnienia w związku z daną inwestycją. Właściwy miejscowo wojewódzki konserwator zabytków może nakazać wykonanie poprzedzających inwestycję badań archeologicznych w trakcie prac ziemnych. Niezależnie od działalności inwestycyjnej, stanowiska w obrębie których zewidencjonowano liczne zabytki ruchome, zebrane w trakcie badań powierzchniowych należy typować w pierwszej kolejności do ratowniczych badań wykopaliskowych. Dodatkowo postuluje się także przeprowadzenie planowych badań archeologicznych, ukierunkowanych na uzupełnienie informacji dotyczących konkretnych stanowisk.

W przypadku ujawnienia podczas badań archeologicznych nowych faktów osadniczych należy ten fakt odnotować w karcie adresowej gminnej ewidencji zabytków. W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest ujmowanie zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz uzgadnianie i wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich zawartych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków.

Zgodnie z art. 7 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków (w tym archeologicznych) ustala się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji z zakresie lotniska użytku publicznego.

6.6 KRAJOBRAZ KULTUROWY

Na terenie Gminy znajduje się wiele interesujących obiektów związanych z dziedzictwem kulturowym regionu. W przestrzeni najsilniej zaznaczają swoją obecność obiekty kubaturowe, przede wszystkim obiekty architektury sakralnej i rezydencjonalnej, te ostatnie zwłaszcza w powiązaniu z parkami krajobrazowymi i towarzyszącą zabudową.

Zachowane obiekty zabytkowe pozwalają odczytać funkcję, jaką w przeszłości w danej miejscowości była spełniana. Zachowane przykłady zabytkowego budownictwa zagrodowego obrazują możliwości, jakie w tym zakresie istniały w XIX i na pocz. XX w. na terenach objętych zaborem rosyjskim. W odróżnieniu do budownictwa po lewej stronie rzeki Proсны tutaj zachowało się wiele przykładów domostw, w których budulcem było drewno, glina i słomiana strzecha. Wiele takich zagród z przełomu XIX i XX w. istnieje we wsiach gminy.

Nie utworzono na terenie gminy parków kulturowych, brak też objętych ochroną układów przestrzennych.

6.7 ZASOBY MUZEALNE

Na terenie gminy brak placówek muzealnych.

6.8 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości. Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę

o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

Na terenie gminy zachowana jest pamięć o miejscach kultu takich jak kapliczki przydrożne, które są pielęgnowane przez lokalną społeczność. W ramach edukacji szkolnej i przedszkolnej organizowane są różnego typu zajęcia związane z tradycjami regionalnymi, organizowane są również imprezy związane ze zwyczajami rolniczymi (np. coroczne Dożynki).

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron Gminy

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Rzeźba terenu, obecność lasów i cieków wodnych • Położenie Gminy w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych • Dobra drogowa dostępność gminy • Dobrze rozwinięta sieć dróg lokalnych • Bogata historia terenów gminy • Zachowane obiekty sakralne o wysokiej wartości kulturowej • Cenny zasób stanowisk archeologicznych w tym wpisanych do rejestru zabytków • Duża ilość kapliczek przydrożnych oraz cmentarzy różnych wyznań • Bliskie sąsiedztwo dużego miasta – Kalisza, które stanowi także	<ul style="list-style-type: none"> • Brak dostępności kolejowej • Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków • Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych • Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego • Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego

<p>siedzibę powiatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korzystna lokalizacja siedziby Gminy, w centrum obszaru Gminy • Historyczny Bursztynowy Szlak przebiegający przez teren Gminy • Czystość środowiska • Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy • Aktywna działalność lokalnych organizacji pozarządowych • Uczestnictwo Gminy w działaniach związanych z turystyką, w tym w ramach lokalnej grupy działania 	<ul style="list-style-type: none"> • Niepełne wykorzystanie walorów turystycznych Gminy • Zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych • Niewielka ilość działań dotyczących rozwijania tożsamości regionalnej w ofercie edukacyjnej szkół
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków • Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby • Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) • Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO) • Korzystanie ze wsparcia struktur takich jak np. KSOW • Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy 	<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu • Zmiany w układach przestrzennych, związane z nową zabudową • Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych • Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe • Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych • Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska • Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego • Zanik tradycji i tożsamości regionalnych • Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego • Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych

<ul style="list-style-type: none"> • Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych • Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> • Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe • Akty wandalizmu
---	--

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY BLIZANÓW

Gminny Program Opieki nad Zabytkami formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wskazanymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

PRIORYTET I - DBAŁOŚĆ O ZACHOWANIE ISTNIEJĄCYCH WALORÓW ZABYTKOWYCH

Cel szczegółowy I.1 Bezpośrednie wsparcie dla rewaloryzacji obiektów zabytkowych

Działania:

1. Przeznaczanie środków finansowych z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków, na miarę możliwości finansowych budżetu Gminy,
2. Współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków przy identyfikacji i realizacji zadań związanych z ochroną zabytków zlokalizowanych na terenie gminy,
3. Wspólne działania z Powiatowym Urzędem Pracy w celu wykorzystania osób bezrobotnych do prac pielęgnacyjnych przy obiektach zabytkowych (np. terenach cmentarnych),

4. Przekazywanie właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych informacji o możliwościach pozyskiwania dodatkowego wsparcia finansowego (zwłaszcza z funduszy europejskich),
5. Monitorowanie stanu obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, a będących pod administracją Gminy – szczególną uwagę w latach obowiązywania programu Gmina zwróci na dofinansowanie remontów dworów w Jastrzębnikach i Piotrowie oraz rewaloryzację parku w Jastrzębnikach.

Cel szczegółowy I.2 Odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów

Działania:

1. Stworzenie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej w postaci oznaczeń, tablic, drogowskazów itp., w tym wykorzystania nowoczesnych technologii informatycznych i lokalizacji GPS i kodów QR,
2. Publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających mieszkańcom i turystom zasoby historyczne gminy,
3. Atrakcyjne przedstawianie obiektów za pomocą iluminacji, tworzenia punktów widokowych, prezentacji multimedialnych i muzycznych.

Cel szczegółowy I.3 Dbłość o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy

Działania:

1. Ścisłe powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi,
2. Coroczna aktualizacja założeń przyjętego w roku 2007 gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (ostatnia aktualizacja 2020 rok),
3. Realizacja zasad ładu przestrzennego m.in. poprzez utrzymanie czytelności form przestrzennych, dostosowania form budowli w stosunku do ich funkcji w przestrzeni oraz dbałości o krajobraz kulturowy,
4. Regularna aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków (zarówno w zakresie architektury, jak i stanowisk archeologicznych), w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
5. Opracowanie ewidencji obiektów małej architektury.

Cel szczegółowy I.4 Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego

Działania:

1. Wspieranie działalności instytucji kultury i organizacji pozarządowych podejmujących zadania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego,
2. Organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego,
3. Wsparcie akcji mających na celu odrestaurowanie lub uporządkowanie obiektów zabytkowych, cennych z punktu widzenia lokalnej społeczności oraz propagowanie lokalnej kultury i tradycji dziedzictwa kulturowego.

PRIORYTET II – ROZWÓJ TURYSTYKI W GMINIE W OPARCIU O BOGACTWO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**Cel szczegółowy II.1 Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego**

Działania:

1. Rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych,
2. Tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów - np. turystyka eksploracji, geocaching, gry terenowe, gry wojenne,
3. Tworzenie szlaków turystycznych związanych z historycznymi postaciami z terenów gminy,
4. Organizacja lub kontynuacja organizacji imprez masowych, związanych z lokalnym zasobem zabytkowym i kulturalnym,
5. Organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom gminy i regionu lokalne wartości historyczne.

Cel szczegółowy II.2 Wykorzystanie mediów tradycyjnych, Internetu i multimediów w celu nowoczesnej promocji walorów zabytkowych

Działania:

1. Dbanie o aktualizację gminnej strony www,
2. Wykorzystanie nowoczesnych technologii dostępnych w profesjonalnych serwisach internetowych, a także w urządzeniach mobilnych,
3. Rozwój systemu informacji przestrzennej z warstwą informacyjną na temat obiektów zabytkowych wchodzących w skład Gminnej Ewidencji Zabytków oraz udostępnienie go na forum publicznym,
4. Współpraca z mediami, zarówno tradycyjnymi, jak i internetowymi.

Cel szczegółowy II.4 Poprawa dostępności obiektów zabytkowych dla osób niepełnosprawnych

Działania:

1. Przystosowanie obiektów zabytkowych dla osób z niepełnosprawnością,
2. Wykorzystanie dźwięków, muzyki i audioprzewodników w celu przedstawiania informacji o obiektach zabytkowych osobom niewidomym i niedowidzącym.

Z racji faktu zaistnienia sytuacji epidemiologicznej i związanych z tym trudności z oszacowaniem potencjalnego budżetu Gminy, na chwilę obecną Gmina nie jest w stanie podać konkretnych szczegółów inwestycji w zasób zabytkowy. Dodatkowo w związku z faktem, że tylko cztery obiekty są administrowane przez Gminę, a pozostałe stanowią własność osób prywatnych i prawnych możliwości inwestycyjne są w bardzo dużej mierze ograniczone do przekazywania środków w ramach uchwały Rady Gminy o dofinansowaniu zabytków wpisanych do rejestru lub GEZ. W momencie ustabilizowania sytuacji ekonomicznej Gmina powróci do realizacji priorytetów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, traktując je jako jedno z podstawowych działań samorządu gminnego.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Blizanów powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Powiatowego Konserwatora Zabytków,

Powiatowego Urzędu Pracy, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Gminy Blizanów zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, gminne placówki kultury – np. biblioteka) oraz wydziały Urzędu Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art.87 ust.1 i ust.5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata Wójt sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy. Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu Opieki nad Zabytkami były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym m.in. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu

terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (szczegóły dostępne na <http://www.mkidn.gov.pl>)
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków (szczegóły dostępne na <http://poznan.wuoz.gov.pl>)
- dotacje wojewódzkie
- dotacje powiatowe
- dotacje gminne
- inne źródła

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych (szczegóły nt. nowej perspektywy finansowania dostępne są na stronach WRPO)
- źródła w ramach programów unijnych takich jak Program Rozwoju Obszarów Wiejskich lub Program Infrastruktura i Środowisko
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Fundusz EOG (szczegóły programów ogłaszane są na bieżąco)

12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY BLIZANÓW

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Blizanów jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji

publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie gminy Blizanów, bogactwo obiektów posiadających wartości zabytkowe oraz skuteczne działania samorządu w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy Blizanów, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW

LP.	ADRES	OBIEKT
1	BLIZANÓW NR 1	ZAJAZD ob. dom
2	BLIZANÓW NR 4	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. NARODZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY
3	BLIZANÓW NR 4	DZWONNICA w zespole kościoła par. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny

4	BLIZANÓW NR 4	OGRODZENIE w zespole kościoła par. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny
5	BLIZANÓW NR 4	PLEBANIA w zespole kościoła par. p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny
6	BLIZANÓW	CMENTARZ PARAFIALNY PARAFII P.W. NARODZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY
7	BLIZANÓW	NAGROBEK - JĘDRUSIAK AGNIESZKA w zespole cmentarza parafialnego
8	BLIZANÓW	KAPLICA w zespole cmentarza parafialnego
9	BLIZANÓW	NAGROBEK - JAN KAZMIERSKI w zespole cmentarza parafialnego
10	BLIZANÓW	NAGROBKI (NIEZNANE) w zespole cmentarza parafialnego
11	BLIZANÓW	KRZYŻ w zespole cmentarza parafialnego
12	BLIZANÓW	NAGROBEK - JADWIGA PRUSINOWSKA w zespole cmentarza parafialnego
13	BLIZANÓW	METALOWA TABLICA - JUSTYNA DĄBROWSKA w zespole cmentarza parafialnego
14	BLIZANÓW	KAPLICA PRZYDROŻNA
15	BLIZANÓW DRUGI NR 1	DOM ob. budynek usługowy
16	BLIZANÓW DRUGI NR 2	DOM
17	BLIZANÓW DRUGI NR 23	DOM
18	BLIZANÓW DRUGI NR 24	CHAŁUPA
19	BLIZANÓW DRUGI NR 49	DOM
20	BLIZANÓWEK NR 41	ZAGRODA NR 41
21	BLIZANÓWEK NR 41	DOM w zagrodzie nr 41
22	BLIZANÓWEK NR 41	BUDYNEK GOSPODARCZO - INWENTARSKI w zagrodzie nr 41
23	BLIZANÓWEK	KAPLICA PRZYDROŻNA
24	BRUDZEW NR 9	ZAGRODA NR 9
25	BRUDZEW NR 9	DOM w zagrodzie nr 9
26	BRUDZEW NR 9	BUDYNEK GOSPODARCZO - INWENTARSKI w zagrodzie nr 9
27	BRUDZEW NR 9	STODOŁA w zagrodzie nr 9
28	BRUDZEW NR 10	SZKOŁA

29	BRUDZEW NR 28	DOM
30	BRUDZEW NR 39	PLEBANIA w zespole kościoła par. p.w. św. Stanisława Kostki
31	BRUDZEW NR 39	ORGANISTÓWKA ob. nieużytkowana w zespole kościoła par. p.w. św. Stanisława Kostki
32	BRUDZEW NR 40	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. ŚW. STANISŁAWA KOSTKI
33	BRUDZEW NR 40	DZWONNICA w zespole kościoła par. p.w. św. Stanisława Kostki
34	BRUDZEW NR 40	GRÓB RODZINY BIAŁOBRZESKICH w zespole kościoła par. p.w. św. Stanisława Kostki
35	BRUDZEW NR 40	KOSTNICA w zespole kościoła par. p.w. św. Stanisława Kostki
36	BRUDZEW NR 40	OGRODZENIE w zespole kościoła par. p.w. św. Stanisława Kostki
37	BRUDZEW NR 39-40	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. ŚW. STANISŁAWA KOSTKI
38	BRUDZEW NR 53	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
39	BRUDZEW NR 54	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
40	BRUDZEW NR 55	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
41	BRUDZEW NR 60	DWÓR w zespole folwarcznym
42	BRUDZEW NR 60	PARK w zespole folwarcznym
43	BRUDZEW NR 60	OBORA w zespole folwarcznym
44	BRUDZEW NR 60	SPICHLERZ w zespole folwarcznym
45	BRUDZEW NR 60	STODOŁA w zespole folwarcznym
46	BRUDZEW NR 60	ZESPÓŁ FOLWARCZNY ob. gospodarstwo rolne
47	BRUDZEW	CMENTARZ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. ŚW. STANISŁAWA KOSTKI
48	BRUDZEW	DĄB w zespole cmentarza parafialnego

49	BRUDZEW	NAGROBEK - KS. PAWEŁ SIKORSKI I ELŻBIETA KOWALKOWSKA w zespole cmentarza parafialnego
50	BRUDZEW	GRÓB RODZINY TYCÓW w zespole cmentarza parafialnego
51	BRZEZINA NR 32	CHAŁUPA
52	DĘBNIAŁKI NR 21	CHAŁUPA
53	GODZIĄTKÓW NR 3	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
54	GODZIĄTKÓW NR 9	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
55	GODZIĄTKÓW NR 9	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole folwarcznym
56	GODZIĄTKÓW NR 10	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
57	GODZIĄTKÓW	ZESPÓŁ FOLWARCZNY ob. gospodarstwo rolnicze
58	GODZIĄTKÓW	OBORA w zespole folwarcznym
59	GODZIĄTKÓW	STODOŁA w zespole folwarcznym
60	GRODZISK NR 11	ZAGRODA NR 11
61	GRODZISK NR 11	DOM w zagrodzie nr 11
62	GRODZISK NR 11	BUDYNEK GOSPODARCZO - INWENTARSKI w zagrodzie nr 11
63	JANKÓW PIERWSZY NR 19	DOM
64	JANKÓW PIERWSZY NR 30	DOM
65	JANKÓW PIERWSZY NR 53	DOM
66	JANKÓW PIERWSZY NR 63	DOM
67	JANKÓW PIERWSZY NR 65	DOM
68	JANKÓW PIERWSZY NR 78	BUDYNEK ZESPOŁU SZKÓŁ
69	JANKÓW DRUGI NR 1	DOM
70	JANKÓW DRUGI NR 3	DOM
71	JANKÓW TRZECI NR 4	DOM
72	JANKÓW TRZECI NR 6	DOM
73	JANKÓW TRZECI	KAPLICA PRZYDROŻNA
74	JARANTÓW NR 23	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
75	JARANTÓW NR 32	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom

76	JARANTÓW NR 36	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
77	JARANTÓW NR 43	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
78		
79	JARANTÓW NR 45	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
80	JARANTÓW NR 48	DWÓR w zespole folwarcznym
81	JARANTÓW NR 48	PARK w zespole folwarcznym
82	JARANTÓW NR 48	KUŻNIA w zespole folwarcznym ob. magazyn
83	JARANTÓW NR 48	OBORA w zespole folwarcznym ob. magazyn
84	JARANTÓW NR 48	STODOŁA w zespole folwarcznym ob. stajnia
85	JARANTÓW NR 23 - 48	ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY ob. gospodarstwo rolne
86	JARANTÓW	KAPLICA PRZYDROŻNA
87	JARANTÓW	KAPLICA PRZYDROŻNA
88	JARANTÓW KOLONIA NR 1	ZAGRODA NADLEŚNICTWA NR 1
89	JARANTÓW KOLONIA NR 1	DOM w zagrodzie nadleśnictwa
90	JARANTÓW KOLONIA NR 1	STODOŁA w zagrodzie nadleśnictwa
91	JARANTÓW KOLONIA NR 1	BUDYNEK GOSPODARCZO - INWENTARSKI w zagrodzie nadleśnictwa
92	JARANTÓW KOLONIA NR 3	ZAGRODA NR 3
93	JARANTÓW KOLONIA NR 3	CHAŁUPA w zagrodzie nr 3
94	JARANTÓW KOLONIA NR 10	ZAGRODA NR 10
95	JARANTÓW KOLONIA NR 10	CHAŁUPA w zagrodzie nr 10
96	JARANTÓW KOLONIA NR 13	ZAGRODA NR 13
97	JARANTÓW KOLONIA NR 13	CHAŁUPA w zagrodzie nr 13
98	JARANTÓW KOLONIA NR 14	ZAGRODA NR 14

99	JARANTÓW KOLONIA NR 14	CHAŁUPA w zagrodzie nr 14
100	JARANTÓW KOLONIA NR 17	ZAGRODA NR 17
101	JARANTÓW KOLONIA NR 17	CHAŁUPA w zagrodzie nr 17
102	JARANTÓW KOLONIA NR 18	CHAŁUPA
103	JARANTÓW KOLONIA NR 21	ZAGRODA NR 21
104	JARANTÓW KOLONIA NR 21	CHAŁUPA ob. dom w zagrodzie nr 21
105	JARANTÓW KOLONIA	CMENTARZ EWANGELICKI (NIEUŻYTKOWANY)
106	JARANTÓW KOLONIA	NAGROBEK- RICHTER w zespole cmentarza ewangelickiego
107	JARANTÓW KOLONIA	NAGROBEK - FÄNGER w zespole cmentarza ewangelickiego
108	JASTRZĘBNIKI NR 50	DOM
109	JASTRZĘBNIKI NR 65	CHAŁUPA
110	JASTRZĘBNIKI NR 72A	DWÓR w zespole folwarcznym
111	JASTRZĘBNIKI NR 72B	OFICYNA w zespole folwarcznym ob. dom
112	JASTRZĘBNIKI NR 72	MOSTEK W PARKU w zespole folwarcznym
113	JASTRZĘBNIKI NR 72	BRAMA WJAZDOWA NA TEREN ZESPOŁU DWORSKO - PARKOWEGO w zespole folwarcznym
114	JASTRZĘBNIKI NR 72	POZOSTAŁOŚCI BRAMY WJAZDOWEJ ZESPOŁU DWORSKO - PARKOWEGO w zespole folwarcznym
115	JASTRZĘBNIKI NR 72	PARK DWORSKI w zespole folwarcznym
116	JASTRZĘBNIKI NR 88	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
117	JASTRZĘBNIKI NR 89	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
118	JASTRZĘBNIKI NR 92	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom

119	JASTRZĘBNIKI	WOZOWNIA w zespole folwarcznym
120	JASTRZĘBNIKI NR	STAJNIA w zespole folwarcznym
121	JASTRZĘBNIKI NR	KUŹNIA - STELMACHARNIA w zespole folwarcznym
122	JASTRZĘBNIKI NR	OBORA w zespole folwarcznym
123	JASTRZĘBNIKI NR	ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY
124	JASTRZĘBNIKI	KAPLICA PRZYDROŻNA
125	JASTRZĘBNIKI	KAPLICA PRZYDROŻNA
126	KORAB NR 2	CHAŁUPA
127	KORAB NR 16	CHAŁUPA
128	KORAB NR 37	DOM
129	KORAB NR 39	DOM
130	KORAB	KAPLICA PRZYDROŻNA
131	LIPE NR 21	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. ŚW. STANISŁAWA
132	LIPE NR 21	DZWONNICA w zespole kościoła par. p.w. św. Stanisława
133	LIPE NR 21	ZAGRODA PLEBANSKA NR 21
134	LIPE NR 21	PLEBANIA w zagrodzie nr 21
135	LIPE NR 21	BUDYNEK GOSPODARCZY w zagrodzie nr 21
136	LIPE NR 21	OBORA ob. budynek gospodarczy w zagrodzie nr 21
137	LIPE NR 33	CHAŁUPA
138	LIPE NR 34	CHAŁUPA
139	LIPE NR 35	CHAŁUPA
140	LIPE NR 36	CHAŁUPA
141	LIPE NR 37	CHAŁUPA
142	ŁASZKÓW NR 27	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
143	ŁASZKÓW NR 29	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
144	ŁASZKÓW NR 39	DWÓR (NIEUŻYTKOWANY) w zespole folwarcznym
145	ŁASZKÓW NR 39	PARK DWORSKI w zespole folwarcznym
146	ŁASZKÓW	KAPLICA PRZYDROŻNA

147	PAMIĘCIN NR 15	CHAŁUPA
148	PAMIĘCIN NR 17	SZKOŁA ob. dom
149	PAMIĘCIN NR 24	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA
150	PAMIĘCIN NR 24	DZWONNICA w zespole kościoła par. p.w. św. Jana Chrzciciela
151	PAMIĘCIN NR 24	KAPLICA w zespole kościoła par. p.w. św. Jana Chrzciciela
152	PAMIĘCIN NR 24	PLEBANIA w zespole kościoła par. p.w. św. Jana Chrzciciela
153	PAMIĘCIN NR 27	CMENTARZ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA
154	PAMIĘCIN NR 27	NAGROBEK - ROZALIA BŁASZCZYK w zespole cmentarza parafialnego
155	PAMIĘCIN NR 27	NAGROBEK - WIKTORJA ŁODZIA - KURNATOWSKA w zespole cmentarza parafialnego
156	PAMIĘCIN NR 27	NAGROBEK RODZINY ŁODZIA - WYGANOWSKICH w zespole cmentarza parafialnego
157	PAMIĘCIN NR 27	NAGROBEK - LUDWIK MICHALAK w zespole cmentarza parafialnego
158	PAMIĘCIN NR 27	NAGROBEK - ANDRZEJ I JÓZEFA SWINARSCY w zespole cmentarza parafialnego
159	PAWŁÓWEK NR 2	DOM
160	PAWŁÓWEK NR 15	DOM
161	PAWŁÓWEK NR 27	DOM
162	PAWŁÓWEK NR 30	CHAŁUPA
163	PAWŁÓWEK NR 35	DWÓR
164	PAWŁÓWEK	KAPLICA PRZYDROŻNA
165	PIOTRÓW NR 31	CHAŁUPA
166	PIOTRÓW NR 32	DOM
167	PIOTRÓW NR 65	DWÓR w zespole folwarcznym ob. przedszkole
168	PIOTRÓW NR 65	PARK DWORSKI w zespole folwarcznym
169	PIOTRÓW NR 67	STODOŁA w zespole folwarcznym ob. magazyn

170	PIOTRÓW NR 67	SPICHLERZ w zespole folwarcznym ob. magazyn
171	PIOTRÓW	ZESPÓŁ FOLWARCZNY
172	PISKORY NR 11	DOM
173	PISKORY NR 15	CHAŁUPA
174	PISKORY NR 16	ZAGRODA NR 16
175	PISKORY NR 16	CHAŁUPA w zagrodzie nr 16
176	PISKORY NR 16	BUDYNEK GOSPODARCZY w zagrodzie nr 16
177	PISKORY NR 18	DOM
178	PISKORY NR 19	SZKOŁA ob. chałupa
179	PISKORY NR 23	ZAGRODA NR 23
180	PISKORY NR 23	CHAŁUPA w zagrodzie nr 23
181	PISKORY NR 35	ZAGRODA NR 35 „Młynik”
182	PISKORY NR 35	CHAŁUPA w zagrodzie nr 35
183	PISKORY NR 36	ZAGRODA NR 36 „Młynik”
184	PISKORY NR 36	CHAŁUPA w zagrodzie nr 36
185	PISKORY NR 36	STODOŁA w zagrodzie nr 36
186	PISKORY	CMENTARZ EWANGELICKI (NIEUŻYTKOWANY)
187	PISKORY	NAGROBKI DZIECI REIMANN w zespole cmentarza ewangelickiego
188	PISKORY	NAGROBKI GACHEN ANNA I RUDOLF w zespole cmentarza ewangelickiego
189	PISKORY	NAGROBEK - KRISTJAN I KRISTINE REINHOLZ w zespole cmentarza ewangelickiego
190	PISKORY	NAGROBEK RODZINY GMOLTFCHINFTI (?) w zespole cmentarza ewangelickiego
191	POKŁĘKÓW NR 15	DOM
192	PRUSZKÓW NR 15	BUDYNEK OSP
193	PRUSZKÓW NR 16	DOM
194	PRUSZKÓW NR 58	DOM
195	PRUSZKÓW	KAPLICA PRZYDROŻNA
196	RYCHNÓW NR 14	ZAGRODA NR 14
197	RYCHNÓW NR 14	CHAŁUPA w zagrodzie nr 14
198	RYCHNÓW NR 18	ZAGRODA PLEBAŃSKA NR 18
199	RYCHNÓW NR 18	PLEBANIA w zagrodzie plebańskiej nr 18
200	RYCHNÓW NR 18	MAGAZYN w zagrodzie plebańskiej nr 18

201	RYCHNÓW NR 18	OBORA w zagrodzie plebańskiej nr 18
202	RYCHNÓW NR 18	STODOŁA w zagrodzie plebańskiej nr 18
203	RYCHNÓW NR 18	DOM PARAFIALNY
204	RYCHNÓW NR 18	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH
205	RYCHNÓW NR 18	DZWONNICA w zespole kościoła par. p.w. Wszystkich Świętych
206	RYCHNÓW NR 26	DOM
207	RYCHNÓW NR 31	DOM
208	RYCHNÓW NR 35	DOM
209	RYCHNÓW	CMENTARZ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH
210	RYCHNÓW	NAGROBEK - WOJCIECH MAJCHRZAK w zespole cmentarza parafialnego
211	SZADEK NR 32	DOM
212	SZADEK NR 43	DOM
213	SZADEK NR 48	CHAŁUPA
214	SZADEK	KAPLICA PRZYDROŻNA
215	WARSZÓWKA NR 6	DWÓR w zespole folwarcznym
216	WARSZÓWKA NR 6A	OFICYNA I w zespole folwarcznym ob. dom
217	WARSZÓWKA NR 6B	OFICYNA II w zespole folwarcznym ob. dom
218	WARSZÓWKA NR 6	PARK DWORSKI w zespole folwarcznym
219	WARSZÓWKA NR 10	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
220	WARSZÓWKA	ZESPÓŁ PARKOWO - DWORSKI I FOLWARCZNY
221	ZAGORZYN NR 7	ZAGRODA NR 7
222	ZAGORZYN NR 7	DOM w zagrodzie nr 7
223	ZAGORZYN NR 7	CHLEWIA w zagrodzie nr 7
224	ZAGORZYN NR 7	STODOŁA w zagrodzie nr 7
225	ZAGORZYN	KAPLICA PRZYDROŻNA
226	ŻEGOCIN NR 17	DWÓR w zespole folwarcznym
227	ŻEGOCIN NR 17B	BUDYNEK ADMINISTRATORA FOLWARKU w zespole folwarcznym ob. dom

228	ŻEGOCIN NR 17	POZOSTAŁOŚCI BRAMY WJAZDOWEJ w zespole folwarcznym
229	ŻEGOCIN NR 17	PARK DWORSKI w zespole folwarcznym
230	ŻEGOCIN NR 19A	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
231	ŻEGOCIN NR 19B	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
232	ŻEGOCIN NR 15	STODOŁA w zespole folwarcznym ob. budynek gospodarczy
233	ŻEGOCIN	ZESPÓŁ DWORSKO - PARKOWY I FOLWARCZNY
234	ŻERNIKI NR 15	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
235	ŻERNIKI NR 17	ZESPÓŁ FOLWARCZNY ob. zagroda nr 17
236	ŻERNIKI NR 17	DWÓR w zespole folwarcznym ob. dom
237	ŻERNIKI NR 17	POZOSTAŁOŚCI OGRODZENIA w zespole folwarcznym
238	ŻERNIKI NR 19	DOM PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym ob. dom
239	ŻERNIKI NR 26	BUDYNEK STRAŻNICY GRANICZNEJ ob. dom
240	ŻERNIKI	KAPLICA PRZYDROŻNA

WYKAZ OBIEKTÓW NIEISTNIEJĄCYCH, FIGURUJĄCYCH DOTYCHCZAS W
GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

LP.	ADRES	OBIEKT
1	JARANTÓW KOLONIA NR 20	ZAGRODA NR 20
2	JARANTÓW KOLONIA NR 20	CHAŁUPA w zagrodzie nr 20
3	JARANTÓW KOLONIA NR 21	STODOŁA w zagrodzie nr 21
4	JARANTÓW NR 43	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole folwarcznym
5	PIOTRÓW	CHLEWIA w zespole folwarcznym (nieużytkowana)
6	PIOTRÓW NR 65	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole folwarcznym

7	RYCHNÓW NR 25	DOM
8	SZADEK NR 50	DOM
9	ŻERNIKI NR 17	SPICHLERZ w zespole folwarczym ob. budynek gospodarczy

WYKAZ OBIEKTÓW POSTULOWANYCH DO WYKREŚLENIA Z GMINNEJ
EWIDENCJI ZABYTKÓW W ZWIĄZKU Z WNIOSKAMI MIESZKAŃCÓW

LP.	ADRES	OBIEKT
1	BRUDZEW 9	ZAGRODA NR 9
2	BRUDZEW 9	DOM w zagrodzie nr 9
3	BRUDZEW 9	BUDYNEK GOSPODARCZO - INWENTARSKI w zagrodzie nr 9
4	BRUDZEW 9	STODOŁA w zagrodzie nr 9
5	JANKÓW PIERWSZY NR 31	MŁYN GOSPODARCZY

Lista obiektów nieistniejących opiera się na weryfikacji terenowej wszystkich obiektów wpisanych do GEZ, przeprowadzonej w II połowie 2020 roku i uzupełnionej w roku 2021. Ostateczny jej kształt zostanie uporządkowany w porozumieniu z Kierownikiem delegatury WWKZ w Kaliszu.

Obiekty postulowane do wykreślenia z GEZ opierają się na wnioskach mieszkańców gminy i mają akceptację Urzędu Gminy Blizanów.

WYKAZ STANOWISK WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Zespół nr	AZP	Nr na Arkuszu AZP
1	Lipe Wieś	1	62-38	5
2	Piskory	1	62-38	6
3	Lipe III	1	62-38	8
4	Lipe III	1	62-38	9
5	Lipe III	1	62-38	10
6	Jarantów	1	62-38	11
7	Jarantów	1	62-38	12
8	Lipe III	1	63-38	20
9	Lipe III	1	63-38	21

10	Lipe III	1	63-38	22
11	Lipe III	1	63-38	23
12	Lipe III	1	63-38	24
13	Lipe III	1	63-38	25
14	Lipe III	1	63-38	26
15	Lipe Wieś	1	63-38	27
16	Lipe Wieś	1	63-38	28
17	Lipe Wieś	1	63-38	29
18	Lipe Wieś	1	63-38	30
19	Lipe Wieś	1	63-38	31
20	Jarantów	2	62-38	1
21	Jarantów	2	62-38	2
22	Jarantów	2	62-38	3
23	Brudzew	3	63-38	16
24	Brudzew	3	63-38	17
25	Brudzew	3	63-38	18
26	Brudzew	3	63-38	45
27	Brudzew	3	63-38	46
28	Brudzew	3	63-38	47
29	Brudzew	3	63-38	48
30	Brudzew	3	63-38	49
31	Brudzew	3	63-38	50
32	Brudzew	3	63-38	70
33	Brudzew	3	63-38	71
34	Brudzew	3	63-38	76
35	Janków III	4	63-37	14
36	Janków III	4	63-37	15
37	Dębniałki	4	63-37	42
38	Brudzew	4	63-37	43
39	Brudzew	4	63-37	44
40	Blizanów II	4	63-37	57
41	Blizanów II	4	63-37	58
42	Blizanów II	4	63-37	59
43	Blizanów II	4	63-37	60
44	Janków	4	63-37	61
45	Janków	4	63-37	62
46	Janków	4	63-37	63
47	Janków	4	63-37	64
48	Janków	4	63-37	65
49	Janków	4	63-37	66
50	Brudzew	4	63-37	67
51	Brudzew	4	63-37	68
52	Brudzew	4	63-37	69
53	Blizanów II	4	63-37	106
54	Wesółki	5	63-37	1
55	Wesółki	5	63-37	2

56	Wesółki	5	63-37	3
57	Wesółki	5	63-37	4
58	Wesółki	5	63-37	5
59	Wesółki	5	63-37	6
60	Janków II	5	63-37	7
61	Janków II	5	63-37	8
62	Janków-Oszczywilk	5	63-37	10
63	Janków III	5	63-37	12
64	Janków III	5	63-37	13
65	Wesółki	5	63-37	19
66	Blizanów	5	63-37	60
67	Blizanów	5	63-37	81
68	Blizanów	5	63-37	82
69	Janków	5	63-38	99
70	Janków	5	63-38	100
71	Janków	5	63-38	101
72	Janków	5	63-38	102
73	Janków	5	63-38	103
74	Janków I	6	63-37	9
75	Janków I	6	63-37	11
76	Janków I / Grodzisk	6	63-37	28
77	Janków I	6	63-37	29
78	Janków I	6	63-37	30
79	Łasków	6	63-37	31
80	Łasków	6	63-37	32
81	Łasków I	6	63-37	33
82	Janków I	6	63-37	34
83	Janków	6	63-37	35
84	Janków	6	63-38	72
85	Janków	6	63-38	73
86	Janków	6	63-38	74
87	Janków	6	63-38	75
88	Janków	6	63-38	76
89	Janków	6	63-38	77
90	Janków	6	63-38	78
91	Blizanów	6	63-38	79
92	Blizanów	6	63-38	80
93	Łasków	6	63-38	81
94	Łasków	6	63-38	82
95	Łasków	6	63-38	83
96	Janków	6	63-38	98
97	Janków	6	63-38	104
98	Janków	6	63-38	117
99	Blizanów I	7	63-38	52
100	Blizanówek	7	63-38	53
101	Blizanówek	7	63-38	54

102	Blizanówek	7	63-38	55
103	Blizanówek	7	63-38	56
104	Blizanów I	7	63-38	85
105	Blizanów I	7	63-38	86
106	Blizanów I	7	63-38	87
107	Blizanów I	7	63-38	88
108	Blizanów I	7	63-38	89
109	Blizanów II	7	63-38	90
110	Blizanów II	7	63-38	91
111	Blizanów II	7	63-38	92
112	Blizanówek	7	63-38	93
113	Blizanów I	7	63-38	94
114	Blizanówek	7	63-38	95
115	Blizanówek	7	63-38	96
116	Blizanów II	7	63-38	97
117	Blizanów	7	63-38	118
118	Blizanów	7	63-38	119
119	Łasków	8	64-37	75
120	Łasków	8	64-37	76
121	Łasków	8	64-37	83
122	Łasków	8	64-37	84
123	Łasków	8	64-37	85
124	Łasków	8	64-37	86
125	Łasków	8	64-37	88
126	Łasków	8	64-38	35
127	Łasków	8	64-38	36
128	Żerniki	8	64-38	37
129	Łasków	8	64-38	42
130	Żerniki	9	64-38	24
131	Żerniki	9	64-38	33
132	Żerniki	9	64-38	34
133	Żerniki	9	64-38	38
134	Żerniki	9	64-38	39
135	Żerniki	9	64-38	40
136	Żerniki	9	64-38	41
137	Żerniki	9	64-38	43
138	Żerniki	9	64-38	44
139	Żerniki	9	64-38	53
140	Łasków	9	64-38	54
141	Łasków	9	64-38	55
142	Żerniki	9	64-37	77
143	Żerniki	9	64-37	87
144	Jastrzębniki	10	64-38	11
145	Jastrzębniki	10	64-38	12
146	Jastrzębniki	10	64-38	23
147	Wyganki	10	64-38	45

148	Kurza	10	64-38	46
149	Wyganki	10	64-38	47
150	Kurza	10	64-38	48
151	Kurza	10	64-38	49
152	Kurza	10	64-38	50
153	Jastrzębniki	10	64-38	51
154	Kurza	10	64-38	52
155	Kurza	10	64-38	56
156	Kurza	10	64-38	57
157	Kurza	10	64-38	58
158	Kurza	10	64-38	59
159	Jastrzębniki	10	64-38	60
160	Jastrzębniki	10	64-38	63
161	Jastrzębniki	10	64-38	64
162	Jastrzębniki	10	64-38	65
163	Jastrzębniki	10	64-38	66
164	Kurza	10	64-38	67
165	Kurza	10	64-38	78
166	Jastrzębniki	11	64-38	9
167	Jastrzębniki	11	64-38	10
168	Jastrzębniki	11	64-38	61
169	Jastrzębniki	11	64-38	62
170	Jastrzębniki	11	64-38	72
171	Jastrzębniki	11	64-38	79
172	Żegocin	11	65-38	30
173	Szadek	11	65-38	32
174	Szadek	11	65-38	38
175	Szadek	11	65-38	39
176	Szadek	11	65-38	40
177	Jastrzębniki	11	65-38	41
178	Szadek	11	65-38	42
179	Szadek	11	65-38	43
180	Szadek	11	65-38	44
181	Szadek	11	65-38	45
182	Szadek	11	65-38	46
183	Szadek	11	65-38	47
184	Szadek	11	65-38	48
185	Szadek	11	65-38	49
186	Szadek-Dojutrów	12	65-38	22
187	Szadek-Dojutrów	12	65-38	23
188	Szadek-Dojutrów	12	65-38	24
189	Szadek-Dojutrów	12	65-38	25
190	Szadek-Dojutrów	12	65-38	26
191	Zagorzyn	12	65-38	27
192	Zagorzyn	12	65-38	28
193	Zagorzyn	12	65-38	29

194	Żegocin-Pamięcin	12	65-38	30
195	Żegocin	12	65-38	33
196	Piotrów	12	65-38	34
197	Zagorzyn	12	65-38	35
198	Piotrów	12	65-38	36
199	Zagorzyn	12	65-38	37
200	Zagorzyn	12	65-38	51
201	Zagorzyn	12	65-38	78
202	Zagorzyn	13	65-38	52
203	Zagorzyn	13	65-38	53
204	Zagorzyn	13	65-38	55
205	Zagorzyn	13	65-38	56
206	Dębniałki	13	65-38	57
207	Dębniałki	13	65-38	61
208	Zagorzyn	13	65-38	62
209	Dębniałki	14	65-38	54
210	Dębniałki	14	65-38	58
211	Dębniałki	14	65-38	59
212	Pruszków	14	65-38	60
213	Pruszków	14	66-38	33
214	Pruszków	14	66-38	34
215	Pruszków	14	66-38	35
216	Piotrów	14	65-38	76
217	Piotrów	14	65-38	79
218	Piotrów	14	65-38	80
219	Warszówka	15	66-38	25
220	Warszówka	15	66-38	26
221	Warszówka	15	66-38	27
222	Pruszków	15	66-38	28
223	Pruszków	15	66-38	29
224	Pruszków	15	66-38	30
225	Pruszków	15	66-38	31
226	Pruszków	15	66-38	32
227	Pruszków	15	66-38	121
228	Żegocin-Pamięcin	16	65-38	31
229	Żegocin-Pamięcin	16	65-38	64
230	Żegocin-Pamięcin	16	65-38	64
231	Żegocin-Pamięcin	16	65-38	65
232	Żegocin-Pamięcin	16	65-38	66
233	Poklęków	16	65-38	67
234	Poklęków	16	65-38	74
235	Piotrów	16	65-38	81
236	Bogucice	17	64-38	7
237	Jastrzębniki	17	64-38	8
238	Rychnów	17	64-38	26
239	Rychnów	17	64-38	28

240	Rychnów	17	64-38	29
241	Rychnów	17	64-38	30